

5. У 2009 році кількість відпочиваючих у Трускавці зросла на 12 % – до 32 тис. осіб. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.vgolos.com.ua>.

6. LEONI to build large wiring systems plant in the Ukraine. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.leoni.com>.

Заярная Н.Н., Мельник Р.Л. Чем привлекательна для инвестора Львовская область?

Осуществлена оценка прямых иностранных инвестиций Львовщины. Определены факторы привлекательности Львовской области для иностранных инвесторов, на основе чего намечены наиболее привлекательные сферы вложения инвестиций. Установлено, что основными факторами, на которые инвестор должен обращать внимание в выборе Львовской области для инвестирования, является: значительный ресурсный потенциал; дешевая и готовая к труду рабочая сила; значительная площадь свободной территории для расположения предприятий; благоприятное для инвестиции расположение области и тому подобное.

Ключевые слова: инвестиции, инвестор, инвестиционная позиция, внешнеэкономическая деятельность.

Zayarnaya N.M., Melnyk R. By what Lviv region is attractive for investor?

Carry out the estimation of free direct investments in Lviv region. Detected the reasons of the attractiveness of Lviv region for foreign investors, under which outlines the most attractive areas of investment. It is set that basic factors on which an investor must pay attention in the choice of the Lviv area for investing is: considerable resource potential; cheap and ready to labour labour force; a considerable area of free territory is for the location of enterprises; friendly to the investments location of area and others like that.

Keywords: investments, investor, investment position, foreign trade activities.

УДК 331.56(477)

Доц. Н.М. Заярна, канд. екон. наук;
студ. І.М. Недибалюк – Львівська КА

ПРИЧИНИ БЕЗРОБІТТЯ В РІЗНИХ УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА МЕТОДИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Досліджено суть та причини безробіття. Проаналізовано досвід методів боротьби з безробіттям. Акцентовано увагу на негативних тенденціях зростання безробіття, їх загрозливому впливі на соціальну та економічну ситуацію на національному ринку праці. Запропоновано моделі запобігання та боротьби з безробіттям, подано шляхи його вирішення в Україні.

Ключові слова: безробіття, ринок праці.

Актуальність теми. Проблема безробіття є надзвичайно актуальною сьогодні, оскільки за неповного використання наявних ресурсів робочої сили економічна система працює, не досягаючи межі своїх виробничих можливостей. Крім цього, безробіття спричинює негативні зміни в складі людських ресурсів, а саме: погіршення якісних характеристик робочої сили, втрату працівниками їхніх професійних навичок, кваліфікації, послаблення мотивації до праці, зниження продуктивності праці, відтік найбільш кваліфікованої робочої сили за межі країни. З іншого боку, внаслідок безробіття країна має значні фінансові збитки, утримуючи безробітних, відшкодовуючи їм втрати в доходах на період пошуку нових сфер прикладання праці. Тому проблема безробіття потребує постійного вирішення, враховуючи особливості загострення його динаміки.

Мета дослідження полягає у виявленні умов, причин і наслідків виникнення та поширення безробіття, характеристиці його особливостей і тенденцій, обґрунтуванні наукових пропозицій щодо державного регулювання ринку праці і скорочення безробіття. Досягнення цієї мети передбачає вирішення завдань, пов'язаних із систематизацією умов і причин виникнення і поширення безробіття в Україні, виявлення особливостей, форм, тенденцій безробіття та його соціальних наслідків.

Аналіз досліджень і публікацій. Актуальність дослідження проблем безробіття засвідчують публікації провідних зарубіжних та вітчизняних економістів. Окремі аспекти безробіття, причини його виникнення та шляхи регулювання досліджували ще Дж. М. Кейнс, Т. Мальтус, К. Маркс, А. Пігу, Д. Рікардо, А. Сміт, М. Фрідмен, Д. Хікс та ін. З огляду на швидку плинність подій на світовому ринку праці, потрібно зазначити, що серед найновіших публікацій у цьому напрямі можна виокремити праці таких українських учених і публіцистів: Д. Горбача, Г. Леха, Н. Науменко, А. Позняка, Н. Селюченко, В. Юрчишина. Водночас, новизна й актуальність цього дослідження полягає у наведених і проаналізованих статистичних даних Держкомстату та Світового банку стосовно стану безробіття в Україні. Проте низка питань, пов'язаних із безробіттям в Україні, особливо у методологічному плані, залишаються недостатньо дослідженими. Це стосується, насамперед, проблеми соціально-економічних наслідків та втрат від безробіття, а також його впливу на безпечний національний розвиток.

Виклад основного матеріалу. Безробіття – один із головних соціальних ризиків, що підстерігає людину у сучасному суспільстві. Воно виникає у будь-яких системах, але у складно організованій конкурентній боротьбі стає її неминучим супутником. Рівень безробіття – найважливіший індикатор стану праці та економіки загалом. Він відображає, наскільки ефективно використовується головна продуктивна сила суспільства – трудові ресурси.

Типовим для економіки України є трансформаційне безробіття, тобто перебіг потоків робочої сили з офіційної в неофіційну зайнятість і навпаки. Регресивно-галузеве безробіття в Україні є наслідком занепаду і стагнації стратегічно важливих галузей господарства – наукові дослідження, геологічні вишукування, високотехнологічне виробництво та ін. Депресивно-галузеве безробіття в нашій державі пов'язане зі занепадом окремих галузей господарства, які, можливо, вже не будуть відновлені: це деякі галузі видобувної промисловості, виробництво електро-, радіо-, фототоварів, побутової техніки тощо. Головна причина такого занепаду – слабка конкурентоспроможність продукції тих галузей порівняно з імпортною.

Для України особливо актуальним є явище гістерезису (термін запозичений з фізики) безробіття. Гістерезис означає, що деякі макроекономічні змінні не здатні набувати початкових значень після того, як усунена причина їх зміни. Іншими словами, внаслідок трансформаційних перетворень в економіці України безробітні безповоротно втрачають частину своїх навичок і здібностей. Це призводить до тимчасового зростання природного рівня безробіття.

Усі причини виникнення безробіття в перехідній економіці України можна поділити на групи відповідно до рівнів суспільних відносин:

1. На міжнародному рівні – низька конкурентоспроможність економіки, її надмірна відкритість і слабкий державний захист внутрішнього ринку, відсутність національних пріоритетів розвитку, неефективна участь у процесах регіональної економічної інтеграції, дезорієнтація курсу зовнішньоекономічної політики.
2. На макрорівні: системна криза, трансформаційний спад, структурні зрушення, деіндустріалізація, інституційні деформації, тонізація економіки, маргіналізація певних верств населення.
3. На макрорівні: криза праці та системи менеджменту, поглиблення відчуження найманих працівників від праці і власності.
4. На особистісному рівні: зниження рівня освіти та кваліфікації, не сформованість нових ціннісних орієнтирів та ринкової мотивації [1, с. 13].

Справедливо буде зазначити, що розвиток української економіки протягом 2000-2008 рр. мав позитивну динаміку. Це відобразилося у прирості ВВП України (табл.), що відповідно позначилося на ринку праці: спостерігається зменшення чисельності безробітного населення (за методологією МОП) у середньому на 9,3 %, частка вивільнених з економічних причин – на 5,3 %, середньої тривалості незайнятості в країні від 23 до 9 місяців. Кількість зареєстрованих безробітних по Україні на 1 січня 2010 р. становила 531,6 тис. осіб, що на 3,8 % (19,4 тис. осіб) більше, ніж кількість безробітних станом на 1 грудня 2009 р. (512,2 тис. осіб).

Табл. Динаміка ВВП і безробіття в Україні за 2000-2009 рр. [7]

Показник	Роки			
	2000	2004	2008	2009
ВВП, млн грн.	170070	345113	948056	912563
Безробітне населення у віці 15-70 років, тис. осіб	2655,8	1906,7	1425,1	1958,8
Частка вивільнених з економічних причин, %	40,2	32,9	28,1	45,5
Середня тривалість незайнятості, міс.	23	20	11	9

Значної шкоди Україні завдала світова фінансова криза. Найбільшого скорочення зайнятості на початку кризи зазнали такі сектори, як промисловість та будівництво [5, с. 4].

Багато країн вирішували і надалі вирішують проблеми зайнятості населення. Для підвищення рівня зайнятості населення в Україні пропонується використовувати досвід розвинених країн у розвитку "надомного" бізнесу. Так, у США 4,4 % всіх сімейних підприємств займаються ремеслами, 11,8 % – зайняті у роздрібній торгівлі, фінансові, бухгалтерські, консультаційні та комп'ютерні послуги становлять 30 % всього домашнього бізнесу і на частку будівництва, нерухомості, освітніх, юридичних і оздоровчих послуг припадає 53,8 % [5, с. 163]. Надавати такі послуги можуть і в Україні (певною мірою вони вже існують, але нелегально), але належної підтримки з боку держави цей бізнес ще не набув. В умовах інтенсивних економічних перетворень, за динамічного розвитку інформаційно-комунікативних технологій, комп'ютерних мереж і програмного забезпечення зросло значення діяльності висококваліфікованих робітників [3, с. 81-84].

Значну увагу потрібно приділяти створенню робочих місць у сфері малого бізнесу. Однією з характерних особливостей розвитку малого бізнесу

на сучасному етапі є те, що він сприяє відродженню традиційних ремесел, промислів. Такий інтерес посилюється високими темпами зростання міжнародного туризму, який в умовах кризи є найменш ризикованою і найбільш перспективною, з економічного погляду, сферою вкладання державних інвестицій – реального джерела зростання ВВП і надходжень до бюджету. У світовій туристичній галузі зайнято близько 10 % світових трудових ресурсів, виробляється близько 10 % світового валового продукту, 7 % світових інвестицій, 5 % усіх податкових надходжень [6, с. 36-43]. Розвиток туризму в Україні дасть змогу створити тисячі робочих місць не тільки в туристичній сфері, а й у видах діяльності, процвітання яких прямо пропорційне кількості туристів у країні (гончарство, різьбярство, писанкарство, вишивка тощо), а це має особливе значення з огляду на наслідки економічної кризи.

Велику частку у структурі безробітних становить сільське населення. Вирішенням проблеми безробіття у сільській місцевості можуть бути "сімейні ферми" [2, с. 304]. Сімейна ферма – це виробництво, яким керує фермерська сім'я, навіть за тієї умови, що на ньому працюють наймані робітники. У напрямку подолання безробіття серед сільської молоді вже є певні позитивні зрушення, пов'язані зі становленням фермерства на селі та розвитком інфраструктури зеленого туризму. Проте ці два напрямки перебувають на стадії розвитку та потребують розроблення і прийняття на регіональному та державному рівнях програм, спрямованих на визначення правового статусу цих сфер діяльності, забезпечення умов початкового кредитування, встановлення пільгових податкових періодів тощо. Держава повинна посилити соціальну функцію через обґрунтовану оплату праці та соціальні гарантії та забезпечити зацікавленість працівників і роботодавців у покращенні соціально-трудових відносин, що є важливим чинником мотивації, вирішити питання транспортного зв'язку сільської місцевості з містом, забезпечити впровадження на державному рівні гарантованого робочого місця в аграрному секторі із забезпеченням рівня середньої заробітної плати за відповідним регіоном.

На нашу думку, застосування різноманітних запропонованих методів подолання безробіття в Україні в умовах олігархічної економіки не увінчається успіхом. Особливо беручи до уваги те, що формально (на рівні декларацій) для працівників встановлюється максимальний 10-годинний робочий день, фактично ж знято будь-які обмеження стосовно граничної тривалості як робочого дня, так і робочого тижня, понаднормова робота більше не буде вимагати оплати у підвищеному розмірі. Недосконалість існують і в законодавчій базі, наприклад у ч. 4 ст. 143 у проекті нового Трудового кодексу України декларується 48-годинний робочий тиждень як "максимальний" і водночас дозволено продовжувати робочий тиждень до 48 год. Тривалість робочого тижня "за підсумованим обліком робочого часу" за проектом ТКУ фактично взагалі не має будь-яких граничних меж. Не існує жодної норми, яка забороняла б встановлення, скажімо, 96-годинного тижневого графіка роботи "за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації" [8]. Такі нововведення викликають обурення і зовсім не заохочують до пошуків роботи. Заклики до відмови від розвитку стандартизованого великого вироб-

ництва також є вкрай небезпечними. Зовсім невиправданими є надмірно високі ставки на роль служби зайнятості у встановленні балансу між попитом та пропозицією праці, переоцінка її реального впливу на становище на українському ринку праці.

Висновки. Стан ринку праці й тенденція до зростання числа безробітних свідчать про потребу прийняття термінових і радикальних заходів, необхідних для вирішення проблеми зайнятості та створення робочих місць. Подолання безробіття в Україні можливе лише тоді, коли державна ідеологія висуне зовсім інші ідеали, ніж "бути ідеальним споживачем" та "ефективним власником". Держава повинна передбачити можливість переходу прав власників до тих, хто зможе керувати ними ефективно і на користь нації.

Література

1. **Кім Т.І.** Безробіття в трансформаційній економіці: Причини, форми, тенденції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Харківський НУ ім. В.К. Каразіна. – Харків, 2003. – 16 с.
2. **Лех Г.А.** Шляхи подолання безробіття / Г.А. Лех // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – № 20.3. – С. 305.
3. **Макарова М.В.** Дистанційна зайнятість в умовах розвитку мережної економіки / М.В. Макарова // Економіка і держава. – 2006. – № 1. – С. 81-84.
4. **Разумова І.І.** Семейный и надомный бизнес: опыт США / И.И. Разумова // США, Канада. – 2001. – № 1. – С. 255.
5. **Федоренко В.Г.** Ринок праці в Україні та економічні тенденції в умовах світової економічної кризи / В.Г. Федоренко // Економіка та держава. – 2009. – № 1. – С. 4-5.
6. **Шкарлет С.М.** Тенденції і перспективи розвитку туристичної галузі України у складі національної та світової економіки / С.М. Шкарлет // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 10. – С. 36-43.
7. **Укр. стат. України.** [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. **Збірний** аналіз негативних положень проекту Трудового кодексу України від 20.04.2010. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.metrosouz.at.ua>.

Заярна Н.М., Недибалул І.М. Причины безработицы в различных условиях экономического развития Украины и методы ее преодоления

Исследованы суть и причины безработицы. Проанализирован опыт методов борьбы с безработицей. Акцентируется внимание на негативных тенденциях растущей безработицы, их угрожающему влиянию на социальную и экономическую ситуацию на национальном рынке труда. Предложены модели предупреждения и борьбы с безработицей, поданы пути его решения в Украине.

Ключевые слова: безработица, рынок труда.

Zayarna N.M., Nedybajuk I.M. Reasons for unemployment under various conditions of Ukrainian economic development and the methods of their overcoming

Investigated the nature and causes of unemployment. The experience of struggle methods with unemployment has been analysed. Much attention is paid to the negative tendency of the unemployment growth, its threatening influence on the social and economic situation on the national labour market. There have been suggested models of prevention and struggle with unemployment and there have been offered means of solving it in Ukraine key words unemployment labour market.

Keywords: unemployment, labour-market.